

Nyhetsbrev om EU-rätt, nummer 7 för 2023

Innehåll

INLEDNING	2
AVGÖRANDEN I SVENSKA DOMSTOLAR, M.M.	2
Skatterätt.....	2
Kostnader för försäljning av dotterbolag gav rätt till avdrag för ingående moms .	2
Konsumentskydd	4
Handbollsturnering var inte resetjänst enligt paketreselagen	4
EU-DOMSTOLEN.....	5
Avgöranden i svenska mål	5
Förslag till avgöranden i svenska mål	5
Institutionell rätt och allmänna principer	5
Dieselgate ger klargörande om tillämpningen av principen <i>ne bis in idem</i>	5
Processrätt.....	7
Skatterätt.....	7
Inte otillåtet att underlåta att ge skattefrihet för inkomster som finansierats av EU:s utvecklingsfonder trots skattefrihet för motsvarande arbete som finansierats nationellt.....	7
Konkurrensrätt m.m.....	9
Inre marknaden och fri rörlighet	9
Straffrättsligt samarbete	9
Rätt till försvarare vid kroppsvisitation?	9
Civilrättsligt samarbete.....	12
Informationssamhället	12
Bevisförbud för trafikuppgifter som samlats in för bekämpande av grov brottslighet i mål som rör mindre allvarlig brottslighet än den som gjort insamlingen tillåten	12
Arbetsrätt	14
Diskriminerad man hade rätt till ersättning för rättegångskostnader från förvaltningsmyndighet i form av skadestånd.....	14
Konsumenträtt.....	16
Domstol skyldig att ex officio uppmärksamma konsument på rätten till uppsägning av paketresa och att göra det möjligt att åberopa denna	16
Migrationsrätt	19
Informationsskyldighet för myndigheter innan medborgarskap förloras på grund av bristande anknytning till medlemsstaten	19
Miljörätt	21
EU-RÄTTEN I SVENSKA JURIDISKA TIDSKRIFTER	22
NYA SVENSKA MÅL	22
DET HÄNDER I EU-DOMSTOLEN	22

FRÅN LAGSTIFTNINGSARBETET	22
Ändrade belopp i euro i försäkringsrörelselagen - Prop. 2023/24:10.....	22
Ändringar i regelverket om överlämnande enligt en europeisk och nordisk arresteringsorder – Lagrådsremiss.....	22
Genomförande av EU:s nya dricksvattendirektiv – Lagrådsremiss	23
EU:s kapitaltäcknings- och krishanteringsregelverk – några förtydliganden - Prop. 2023/24:4.....	23
Förvärv och förvaltning av vissa kreditavtal – Lagrådsremiss	24
Nya trafikförsäkringsregler – stärkt skydd för dem som skadas i trafiken - Prop. 2022/23:142	24

INLEDNING

Nyhetsbrev nr 7 för år 2023 avser september månad. Från EU-domstolen noteras bl.a. avgöranden om rätten till försvarare i samband med kroppsvisitation, om bevisförbud för trafikuppgifter som insamlats för andra ändamål och om officialprövningsskyldighet för domstol i mål om rätten till uppsägning av paketresa. Det noteras vidare att generaladvokaten Szpunar i sitt förslag till avgörande i mål C-470/21, La Quadrature du Net m.fl. (Personuppgifter och bekämpande av personuppgiftsintrång) menar att lagring av och åtkomst till uppgifter om den fysiska identitet som är knuten till en IP-adress bör vara tillåtna när dessa uppgifter utgör den enda utredningsmetoden som gör det möjligt att identifiera gärningsmän till brott som uteslutande begås på internet, se vidare [pressmeddelande](#) därom.

För svensk del noteras bl.a. att Högsta förvaltningsdomstolen på nytt avgjort frågor om rätt till avdrag för ingående moms för kostnader i samband med avyttring av dotterbolag, och en lagrådsremiss angående förändringar i regelverket om överlämnande enligt en europeisk (och nordisk) arresteringsorder. Slutligen kommer tidskriften Skattenytt att digitaliseras, vilket medför att äldre artiklar blir fritt tillgängliga utan krav på prenumeration.

AVGÖRANDEN I SVENSKA DOMSTOLAR, M.M.

Skatterätt

[Kostnader för försäljning av dotterbolag gav rätt till avdrag för ingående moms](#)

Högsta förvaltningsdomstolen har i dom den 26 september 2023 i målen 1041-1043-22 förklarat kostnader för moderbolag som uppkommit i samband med försäljning av dotterbolag ge rätt till avdrag för ingående moms.

AB Volvo är moderbolag i Volvokoncernen och tillhandahåller de svenska dotterbolagen koncerngemensamma managementtjänster. Bolaget genomförde en omorganisation och avyttrade ett av sina svenska dotterbolag samt yrkade avdrag för ingående skatt på konsultkostnader som uppkom i samband med avyttringen. Den som bedriver en mervärdesskattepliktig verksamhet ska redovisa utgående mervärdesskatt på skattepliktig omsättning av varor och tjänster och har

rätt att dra av ingående skatt som hänförs till förvärv av varor och tjänster som används i verksamheten. För rätt till avdrag krävs att det finns ett direkt och omedelbart samband mellan ett förvärv och en eller flera utgående skattepliktiga transaktioner eller att kostnaderna för förvärvet har ett direkt och omedelbart samband med den beskattningsbara personens samlade ekonomiska verksamhet. En avyttring av aktier är undantagen från skatteplikt. Ingående skatt på kostnader för förvärv som har ett direkt och omedelbart samband med en sådan avyttring är därför inte avdragsgill. För avdragsrätt i dessa fall krävs således att kostnaderna har ett direkt och omedelbart samband med den beskattningsbara personens samlade ekonomiska verksamhet.

Frågan i målen är om rätt till avdrag föreligger för ingående mervärdesskatt avseende kostnader som har uppkommit i samband med ett moderbolags avyttring av ett dotterbolag, när den enda ekonomiska verksamhet som moderbolaget bedriver är att tillhandahålla skattepliktiga tjänster till dotterbolag. Eftersom en avyttring av aktier är undantagen från skatteplikt kan avdrag för den ingående skatten på konsultkostnaderna inte medges om kostnaderna anses ha ett direkt och omedelbart samband med avyttringen av andelarna i dotterbolaget. En förutsättning för avdragsrätt är därför att kostnaderna i stället anses ha ett direkt och omedelbart samband med bolagets samlade ekonomiska verksamhet. Vid bedömningen av om så är fallet måste bl.a. avgöras om kostnaderna ingår i priset på de utgående beskattade transaktionerna snarare än i priset på de aktier som avyttras. Högsta förvaltningsdomstolen har i tidigare rättsfall behandlat frågan om avdrag ska medges för ingående skatt på konsultkostnader som uppkommit vid avyttring av dotterbolag. I RÅ 2010 ref. 56 gjorde domstolen bedömningen, efter att ha inhämtat ett förhandsavgörande från EU-domstolen (SKF, C-29/08, EU:C:2009:655), att de konsultkostnader som prövades i målet fick anses vara hänförliga till avyttringen av aktierna och att den ingående skatten därför inte var avdragsgill. I HFD 2017 ref. 20 fann domstolen däremot att den ingående skatten på de i det fallet aktuella konsultkostnaderna var avdragsgill. Högsta förvaltningsdomstolen motiverade sitt ställningstagande i 2017 års fall med hänvisning till hur EU-domstolen hade utvecklat sin praxis efter dess avgörande i SKF-målet. Högsta förvaltningsdomstolen konstaterade vidare att avyttringen av dotterbolagen hade syftat till att effektivisera moderbolagets verksamhet och att frigöra kapital för den kvarvarande skattepliktiga verksamheten. Mot denna bakgrund fick de aktuella konsultkostnaderna anses ha ett direkt och omedelbart samband med bolagets samlade ekonomiska verksamhet. Enligt domstolen fick det vidare förutsättas att kostnaderna för konsulttjänsterna inte kunnat övervältras på köparna av dotterbolagen utan komma att ingå i priset på bolagets produkter. Kostnaderna utgjorde därmed allmänna omkostnader i bolagets samlade ekonomiska verksamhet och avdrag skulle därför medges för den ingående mervärdesskatten. Skatteverket anser emellertid att slutsatserna i 2017 års fall inte är överförbara på den nu aktuella situationen. Skatteverket framhåller att bolaget i rättsfallet bedrev annan ekonomisk verksamhet än att förvalta dotterbolag. Enligt myndigheten är detta en avgörande skillnad jämfört med det nu aktuella fallet, där bolaget inte bedriver någon egen rörelse vid sidan av dotterbolagsförvaltningen dit det frigjorda kapitalet från avyttringen kan hänföras. Enligt Högsta förvaltningsdomstolens mening saknas stöd i EU-domstolens praxis för att på det sätt som Skatteverket förespråkar göra

skillnad i avdragshänseende beroende på vilken typ av ekonomisk verksamhet som en beskattningsbar person bedriver. Den omständigheten att bolagets ekonomiska verksamhet enbart består i att tillhandahålla skattepliktiga tjänster till sina dotterbolag utesluter således i sig inte att den ingående skatten på konsultkostnaderna kan vara avdragsgill på den grunden att kostnaderna utgör allmänna omkostnader i den ekonomiska verksamheten. Bolaget har uppgett att syftet med omstruktureringen och avyttringen av dotterbolaget var att effektivisera och öka avsättningen inom den kvarvarande verksamheten samt att åstadkomma ett kapitaltillskott till koncernen. Bolaget har även uppgett att vinsten från försäljningen har tillförts bolagets huvudkontorsfunktion. Någon anledning att ifrågasätta dessa uppgifter har inte kommit fram. Det är vidare ostridigt att konsultkostnaderna, på grund av den försäljningsmetod som har använts, inte har kunnat övervältras på köparna av aktierna. Kostnaderna får därför antas ha ingått i priset på de tjänster som bolaget har tillhandahållit sina dotterbolag.

Högsta förvaltningsdomstolen fann mot denna bakgrund att de i målet aktuella kostnaderna får anses ha ett sådant direkt och omedelbart samband med bolagets samlade ekonomiska verksamhet som krävs för att rätt till avdrag för ingående mervärdesskatt ska kunna föreligga.

Konsumentskydd

[Handbollsturnering var inte resetjänst enligt paketreselagen](#)

Högsta förvaltningsdomstolen har i dom den 18 september 2023 i mål 6588-21 förklarat att en idrottsturnering inte utgör en turisttjänst enligt paketreselagen. Sävahof IK anordnar årligen Partille Cup, som är en handbollsturnering för ungdomar. Inför 2021 års turnering beslutade Kammarkollegiet att föreningen måste ordna med resegaranti för arrangemanget. Arrangemanget bedömdes vara en paketresa som bestod av två resetjänster. Den ena resetjänsten utgjordes av den inkvartering som föreningen skulle tillhandahålla deltagarna. Den andra resetjänsten utgjordes av själva handbollsturneringen, som bedömdes vara en turisttjänst. Föreningen överklagade beslutet att ordna med resegaranti, först till Förvaltningsrätten i Stockholm och sedan vidare till Kammarrätten i Stockholm. Domstolarna bedömde att handbollsturneringen var en turisttjänst och avlog överklagandena.

Den som är arrangör av en paketresa är skyldig att se till att resan omfattas av en resegaranti. Resegarantin ska säkerställa att de betalningar som görs för paketresan betalas tillbaka till resenären i den utsträckning som paketreseavtalet inte fullgörs till följd av arrangörens insolvens. För att det ska vara fråga om en paketresa ska resan innehålla minst två olika resetjänster. En resetjänst kan vara en passagerartransport, inkvartering, uthyrning av vissa fordon eller en turisttjänst. Målet handlar om vad som kan utgöra en turisttjänst.

Med resetjänst avses enligt 1 kap. 2 § paketreselagen passagerartransport (1), inkvartering som inte utgör en integrerad del av en passagerartransport och som inte är för bostadsändamål (2), uthyrning av en bil eller av en motorcykel som kräver körkort med behörigheten A (3), och en turisttjänst som inte utgör en integrerad del av en annan resetjänst (4). De aktuella bestämmelserna i paketreselagen genomför delar av direktiv (EU) 2015/2302 om paketresor och sammanlänkade researrangemang. Paketresedirektivet är ett fullharmoniseringsdirektiv vilket innebär

att medlemsstaterna inte får behålla eller införa bestämmelser som avviker från direktivet. I skäl 18 i ingressen till direktivet anges som exempel på turisttjänster "inträden till konserter, idrottsevenemang, utfärder eller evenemangsparker, guide turer, skidpass och uthyrning av sportutrustning såsom skidutrustning, eller spabehandlingar". Denna uppräkningslista måste förstås på så sätt att såvitt gäller idrottsevenemang avses inträden till sådana evenemang, dvs. att resenären ges möjlighet att ta del av ett idrottsevenemang som åskådare. Att i stället för att vara åskådare delta i en idrottsturnering, vilket det handlar om i det nu aktuella fallet, skiljer sig tydligt från de exempel på turisttjänster som ges i paketresedirektivet. Avsikten kan således inte ha varit att deltagande i en idrottsturnering ska omfattas av begreppet turisttjänst i direktivet. Högsta förvaltningsdomstolen fann att den prejudikatfråga som domstolen har meddelat prövningstillstånd i ska besvaras så att en idrottsturnering inte utgör en turisttjänst enligt 1 kap. 2 § 4 paketreselagen som tillhandahålls deltagarna i turneringen.

EU-DOMSTOLEN

EU-domstolen har under september 2023 meddelat [34 domar](#) i mål om förhandsavgörande eller fördragsbrott och som publicerats i rättsfallssamlingen, varav [en dom](#) från stora avdelningen. Ingen av de domar som meddelats rör mål där förhandsavgörande begärts av svensk domstol. Under samma period har generaladvokaterna lämnat [28 förslag](#) till avgöranden i samma kategorier av mål. Inget av dessa förslag rör Sverige i denna mening. [Pressmeddelanden](#) har lämnats angående ett antal av dessa avgöranden och förslag, men ofta även om annat av mer generellt intresse.

För närvarande har svensk domstol begärt förhandsavgörande i [fem mål](#) som är anhängiga vid EU-domstolen. Information om dessa mål återfinns i länken i föregående mening. Länken ger tillgång till EUT-meddelandet om begäran om förhandsavgörande eller själva begäran om förhandsavgörande. Där framgår respektive domstols fråga eller frågor och det resonemang som ligger till grund för begäran om förhandsavgörande.

Avgöranden i svenska mål

Förslag till avgöranden i svenska mål

Institutionell rätt och allmänna principer

[Dieselgate ger klargörande om tillämpningen av principen *ne bis in idem*](#)

EU-domstolen, första avdelningen, har i dom den 14 september 2023 i mål C-27/22, Volkswagen Group Italia och Volkswagen Aktiengesellschaft, prövat en begäran om förhandsavgörande från Consiglio di Stato (Högsta förvaltningsdomstolen, Italien) angående tolkningen av artikel 50 i Europeiska unionens stadga, av artikel 54 i konventionen om tillämpning av Schengenavtalet, samt av artikel 3.4 och artikel

13.2 e i direktiv 2005/29/EG om otillbörliga affärsmetoder som tillämpas av näringsidkare gentemot konsumenter på den inre marknaden m.m. Begäran har framställts i ett mål mellan Volkswagen Group Italia SpA och Volkswagen Aktiengesellschaft, å ena sidan, och den italienska konkurrens- och marknadsregleringsmyndigheten, å andra sidan. Målet handlar om nämnda myndighets beslut att påföra dessa bolag böter för otillbörliga affärsmetoder. VWGI och VWAG ålades i Italien att solidariskt betala böter på fem miljoner euro för att ha tillämpat otillbörliga affärsmetoder. Dessa otillbörliga affärsmetoder avsåg saluföring i Italien, från och med år 2009, av dieselfordon där man hade installerat en programvara som kunde snedvrider mätningen av utsläppsnivåer för kväveoxider (NOx) vid provning av förorenande utsläpp i förfaranden avseende så kallade typgodkännanden, det vill säga där en godkännandemyndighet intygar att en fordonstyp uppfyller tillämpliga administrativa föreskrifter samt gällande tekniska krav. Dessutom gjordes det gällande att VWGI och VWAG hade låtit sprida reklammeddelanden, trots att nämnda programvara hade installerats, med information om dels bolagets påstådda uppmärksamhet på förorenande utsläpp, dels de aktuella fordonens påstådda överensstämmelse med lagstadgade utsläppsnormer. Beslutet överklagades. Samtidigt som det italienska målet pågick ålade åklagarmyndigheten i Braunschweig (Tyskland) VWAG böter på 1 miljard euro; dessa böter ålades med anledning av att man hade manipulerat med utsläppen från vissa dieselmotorer från Volkswagen-koncernen, och med anledning av att utredningar gett vid handen att utsläppsnormerna därvid hade kringgåtts. I beslutet angavs att en del av detta belopp, närmare bestämt 5 miljoner euro, utgjorde sanktionsåtgärd för det i beslutet påtalade beteendet, samt att återstoden var avsedd att frånta VWAG den ekonomiska fördel som bolaget tillskansat sig genom att installera den aktuella programvaran. Detta beslut vann laga kraft. I målet vid den italienska domstolen gjorde VWGI och VWAG gällande att det omtvistade beslutet blivit rättsstridigt på grund av åsidosättande av den i artikel 50 i stadgan och artikel 54 i tillämpningskonventionen föreskrivna principen *ne bis in idem*. Förhandsavgörande begärdes. Frågorna besvarades på följande sätt:

- Artikel 50 i stadgan ska tolkas så, att en i nationell lagstiftning föreskriven administrativ sanktionsavgift som den nationella konsumentskyddsmyndigheten påför ett bolag för otillbörliga affärsmetoder utgör, trots att den kvalificeras som en administrativ sanktionsåtgärd i den nationella lagstiftningen, en straffrättslig påföljd i den mening som avses i denna bestämmelse, då åtgärden har ett repressivt syfte och är mycket sträng.
- Den i stadgans artikel 50 stadfästa principen *ne bis in idem* ska tolkas så, att den utgör hinder för en nationell lagstiftning enligt vilken det är tillåtet att bibehålla böter av straffrättslig karaktär som påförts en juridisk person för otillbörliga affärsmetoder när denna person har fällts till straffrättsligt ansvar för samma gärning i en annan medlemsstat, även om denna fällande dom meddelats efter bötesbeslutet men vunnit laga kraft innan domen i målet om överklagande av bötesbeslutet vann laga kraft.
- Artikel 52.1 i stadgan ska tolkas så, att den tillåter en begränsning av tillämpningen av den i stadgans artikel 50 stadfästa principen *ne bis in idem*, vilket innebär att det är tillåtet att kumulera förfaranden eller sanktionsåtgärder

för samma sakförhållanden, under förutsättning att villkoren i artikel 52.1 i stadgan, såsom de har preciserats i rättspraxis, är uppfyllda, nämligen i) att kumuleringen inte utgör en orimlig börda för personen i fråga, ii) att det finns klara och precisa bestämmelser som gör det möjligt att förutse vilka handlingar och underlåtenheter som kan bli föremål för kumulering och iii) att förfarandena i fråga har handlagts på ett tillräckligt samordnat sätt och att de ligger tillräckligt nära varandra i tiden.

[Pressmeddelande på engelska](#) har lämnats.

Ytterligare ett avgörande rörande *ne bis in idem* återfinns i domen i mål C 164/22, Juan, där ett [pressmeddelande på engelska](#) har lämnats.

Processrätt

...

Skatterätt

[Inte otillåtet att underlåta att ge skattefrihet för inkomster som finansierats av EU:s utvecklingsfonder trots skattefrihet för motsvarande arbete som finansierats nationellt](#)

EU-domstolen, femte avdelningen, har i dom den 7 september 2023 i mål C-15/22, Finanzamt G, prövat en begäran om förhandsavgörande från Bundesfinanzhof (Federala skattedomstolen, Tyskland) angående tolkningen av artiklarna 45, 56 och 63 FEUF, artikel 4.3 FEU samt artikel 208 FEUF jämförd med artikel 210 FEUF. Begäran har framställts i ett mål mellan en fysisk person, som var obegränsat skattskyldig för inkomstskatt i Tyskland, och Finanzamt G (skattekontor G, Tyskland) angående ett beslut fattat av skattekontoret. I det beslutet fastställdes att den lön som nämnda person uppburit för verksamhet som utövats utomlands och finansierats av sjunde och nionde Europeiska utvecklingsfonden inte skulle undantas från inkomstskatt, trots att det i den nationella skattelagstiftningen föreskrivs att en sådan inkomst är undantagen från beskattning när verksamheten i huvudsak finansieras av nationella budgetmedel.

Mellan 2009 och 2012 var klaganden i det nationella målet anställd som projektledare hos ett bolag för utvecklingsbistånd med säte i Tyskland. Löptiden för hennes anställningsavtal sammanföll med löptiden för det projekt för utvecklingssamarbete i Afrika som hon fått ansvar för. Projektet finansierades genom sjunde och nionde Europeiska utvecklingsfonden. Under denna period behöll hon emellertid sin hemvist och centrum för sina intressen i Tyskland, där hon följaktligen var obegränsat skattskyldig för inkomstskatt. Skattekontoret biföll en begäran från arbetsgivaren till klaganden i det nationella målet om att klagandens lön skulle undantas från skatteplikt med tillämpning av ATE. Finanzamt Z utfärdade till följd därav ett intyg om undantag från skatteplikt. Någon källskatt på dessa löner innehölls således inte, och betalades inte in till skattemyndigheten av arbetsgivaren. Sökandens löner beskattades inte heller i något tredjeland. Efter en skatterevision av det bolag i vilket klaganden i det nationella målet var anställd konstaterade den behöriga skattemyndigheten att det aktuella projektet för utvecklingssamarbete inte hade finansierats av förbundsregeringen eller ett tyskt bolag för internationellt samarbete, utan av sjunde och nionde Europeiska utvecklingsfonden. Skattekontor G

anmodades följaktligen att inkomstbeskatta klagandens löner. Skattekontoret fastställde i beslut år 2014 beloppet för den skatt som klaganden i målet vid den nationella domstolen var skyldig för beskattningsåren 2011 och 2012. Klagandens har utan framgång fört talan mot detta beslut tills målet hamnade i den hänskjutande domstolen, som begärde förhandsavgörande.

EU-domstolen fann att den hänskjutande domstolen ville få klarhet i huruvida artikel 4.3 FEU, artikel 208 FEUF och artikel 210 FEUF jämförda med varandra ska tolkas så, att de utgör hinder för en nationell skattepraxis som innebär att den lön som en arbetstagare uppbär för en verksamhet som har samband med offentligt utvecklingsbistånd inte undantas från inkomstskatt när denna verksamhet finansieras av en europeisk utvecklingsfond, trots att ett sådant undantag från skatteplikt beviljas när en sådan verksamhet till minst 75 procent finansieras av ett ministerium med ansvar för utvecklingssamarbete eller av ett privat företag för utvecklingsbistånd med statligt ägande i den berörda medlemsstaten. Den prövade närmare först och främst prövas huruvida artikel 63.1 FEUF ska tolkas så, att den utgör hinder för en sådan skattepraxis som den som är aktuell i det nationella målet, och konstaterade att en sådan skattepraxis som den som är aktuell i det nationella målet i princip kan påverka den fria rörligheten för kapital.

Det framgår emellertid av lydelsen i artikel 63.1 FEUF att den fria rörligheten för kapital endast är tillämplig om det sker en rörelse av kapital mellan medlemsstater eller mellan en medlemsstat och ett tredjeland. Även om kostnaden för de nödvändiga utgifterna för det finansiella biståndet och, mer allmänt, anslaget av kapital till sjunde Europeiska utvecklingsfonden, bärs direkt av medlemsstaterna, ska fördelningen av biståndet genom nämnda fond inte anses ombesörjas av dessa medlemsstater, utan av en enhet som inrättats genom ett mellanstatligt avtal för att, i unionens och medlemsstaternas ställe, fullgöra de skyldigheter som dessa gemensamt har åtagit sig i samband med ratificeringen av ett blandat internationellt avtal. Den kapitalrörelse som sker när sjunde Europeiska utvecklingsfonden delar ut finansiellt bistånd äger således inte rum mellan medlemsstaterna eller mellan en medlemsstat och ett tredjeland, utan från denna enhet och, i princip, till ett tredjeland, och att den således inte omfattas av den fria rörligheten för kapital. Detsamma gäller när finansiellt bistånd delas ut av nionde Europeiska utvecklingsfonden. Mot denna bakgrund konstaterade domstolen att en sådan skattepraxis som den som är aktuell i det nationella målet inte aktualiserar den fria rörligheten för kapital enligt artikel 63.1 FEUF.

Vad därefter gäller artikel 4.3 FEU, jämförd med artiklarna 208 och 210 FEUF, påpekade domstolen att varken sjunde eller nionde Europeiska utvecklingsfonden utgör något unionsorgan, och att den princip om lojalt samarbete som följer av artikel 4.3 FEU, även jämförd med artiklarna 208 och 210 FEUF, endast är tillämplig när unionen och medlemsstaterna fullgör de uppgifter som följer av fördragen. Principen om lojalt samarbete i artikel 4.3 FEU medför två positiva skyldigheter för medlemsstaterna – dels att respektera, hjälpa och bistå unionen när den fullgör de uppgifter som följer av fördragen, dels att vidta alla åtgärder som är nödvändiga för att fullgöra de skyldigheter som följer av fördragen eller av institutionernas akter – samt en negativ skyldighet, nämligen att avstå från varje åtgärd som kan äventyra fullgörandet av unionens mål. Vad gäller den första av de positiva skyldigheterna så är det riktigt att den innebär att medlemsstaterna måste respektera de strategier och

det handlande som unionen har beslutat om och att den därmed kan betyda att en medlemsstat som i sin nationella lagstiftning har föreskrivit att en rättslig eller skattemässig förmån endast är tillämplig om den är lämplig av ekonomiska skäl måste betrakta detta villkor som uppfyllt om tillämpningen av en sådan förmån ligger i linje med de av unionens ekonomiska intressen som nämnda strategier och handlanden syftar till att främja eller skydda. En sådan skyldighet är inte desto mindre alltför oprecis för att kunna ge upphov till rättigheter för enskilda. Vad gäller den andra av de positiva skyldigheterna, nämligen att medlemsstaterna ska vidta alla åtgärder som är nödvändiga för att fullgöra de skyldigheter som följer av fördragen eller av institutionernas akter, framgår det av själva ordalydelsen i artikel 4.3 andra stycket FEU att denna skyldighet inte i sig ger upphov till några subjektiva rättigheter, utan endast förekommer i kombination med en särskild skyldighet som åvilar medlemsstaterna enligt fördragen eller enligt en av unionens institutioners akter, såsom den som avser befogenhetsreglerna. När det slutligen gäller den negativa skyldigheten i artikel 4.3 FEU, ska det påpekas att fördragets upphovsmän, för att avgränsa denna skyldighet, har valt att använda ord som visar på en viss allvarlighetsgrad. Där talas nämligen om att "äventyra" fullgörandet av unionens mål. Detta ordval återspeglar dessa upphovsmäns bestämda vilja att begränsa tillämpningsområdet för denna skyldighet till särskilt allvarliga situationer. Det kan emellertid inte anses att en sådan skattepraxis som den som är aktuell i det nationella målet äventyrar fullgörandet av unionens mål, eftersom den inte leder till att Europeiska utvecklingsfonden hindras eller ens avskräcks från att finansiera åtgärder för utvecklingsbistånd.

Frågan besvarades på följande sätt:

Artikel 4.3 FEU, artikel 208 FEUF och artikel 210 FEUF jämförda med varandra ska tolkas så, att de inte utgör hinder för en nationell skattepraxis som innebär att den lön som en arbetstagare uppbär för en verksamhet som har samband med offentligt utvecklingsbistånd inte undantas från inkomstskatt när denna verksamhet finansieras av en europeisk utvecklingsfond, trots att ett sådant undantag från skatteplikt beviljas när en sådan verksamhet till minst 75 procent finansieras av ett ministerium med ansvar för utvecklingssamarbete eller av ett privat företag för utvecklingsbistånd med statligt ägande i den berörda medlemsstaten.

Konkurrensrätt m.m.

Inre marknaden och fri rörlighet

Straffrättsligt samarbete

[Rätt till försvarare vid kroppsvisitation?](#)

EU-domstolen, fjärde avdelningen, har i dom den 7 september 2023 i mål C-209/22, Rayonna prokuratura Lovech, TO Lukovit, prövat en begäran om förhandsavgörande från Rayonen sad Lukovit (Distriktsdomstolen i Lukovit, Bulgarien) angående tolkningen av direktiv 2012/13/EU om rätten till information vid straffrättsliga

förfaranden, direktiv 2013/48/EU om rätt till tillgång till försvarare i straffrättsliga förfaranden och förfaranden i samband med en europeisk arresteringsorder m.m., artiklarna 47 och 48 i Europeiska unionens stadga samt legalitetsprincipen och effektivitetsprincipen. Begäran har framställts i ett brottmål mot AB avseende innehav av olagliga substanser som denna person hade på sig och som upptäcktes till följd av en kroppsvisitation, vilken ledde till att substanserna togs i beslag.

Tre polisinspektörer stoppade och kontrollerade vid polisstationen i distriktet Lukovit, Bulgarien, ett fordon som framfördes av IJ och i vilket även AB och KL befann sig. Redan innan fordonets förare blev föremål för ett narkotikatest uppgav AB och KL för polisinspektörerna att de innehade narkotika. Denna information vidarebefordrades muntligen till den tjänstgörande utredaren vid polisstationen, som antecknade uppgifterna i ett protokoll, såsom en muntlig anmälan om brott. Eftersom resultatet av förarens narkotikatest var positivt, genomsökte en av polisinspektörerna fordonet. Den tjänstgörande utredaren kroppsvisiterade dessutom AB och upprättade ett protokoll över "kroppsvisitation och beslag i brådska fall där godkännande meddelas av domstol i efterhand". Den omständigheten att kroppsvisitationen genomfördes utan förhandsgodkännande av domstol motiverades, i protokollet, av att det fanns "tillräckliga indicier för innehav av föremål som är förbjudna enligt lag och som avsågs i ett protokoll över en muntlig anmälan om brott". Vid kroppsvisitationen upptäcktes att AB hade ett narkotiskt ämne på sig. Den tjänstgörande utredaren informerade, samma dag, åklagare om resultaten av kroppsvisitationen och om att denna hade genomförts inom ramen för en "förundersökning". Dagen därpå ansökte åklagare vid den hänskjutande domstolen om godkännande av protokollet över kroppsvisitationen av AB och det beslag som kroppsvisitationen hade lett till. Det nationella målet rör denna ansökan om godkännande i efterhand av nämnda kroppsvisitation och beslag.

Förhandsavgörande begärdes avseende tre frågor, varav de två sista refereras.

EU-domstolen fann att den **första frågan** avsåg att ge klarhet i huruvida artikel 8.2 i direktiv 2012/13 och artikel 12.1 i direktiv 2013/48, jämförda med artiklarna 47 och 48 i stadgan, ska tolkas så, att de utgör hinder för en nationell rättspraxis, enligt vilken den domstol som, enligt tillämplig nationell rätt, ska pröva en ansökan om godkännande i efterhand av en kroppsvisitation och det beslag av olagliga substanser som kroppsvisitationen ledde till, vilka genomfördes under en förundersökning, inte är behörig att pröva huruvida den misstänktes eller tilltalades rättigheter, som garanteras enligt dessa direktiv, respekterades vid detta tillfälle. Den framhöll att medlemsstaterna, enligt artikel 8.2 i direktiv 2012/13, ska se till att misstänkta eller tilltalade eller deras försvarare ska ha rätt att, i enlighet med förfarandena i nationell rätt, angripa en eventuell underlåtenhet eller vägran från de behöriga myndigheternas sida att tillhandahålla information i enlighet med detta direktiv. Artikel 8.2 i direktiv 2012/13 och artikel 12.1 i direktiv 2013/48 innebär att medlemsstaterna är skyldiga att säkerställa att rätten till en rättvis rättegång och rätten till försvar, vilka stadfästs i artiklarna 47 och 48.2 i stadgan, respekteras, genom att föreskriva ett effektivt rättsmedel enligt vilket alla misstänkta eller tilltalade kan vända sig till domstol som har till uppgift att pröva huruvida deras rättigheter enligt dessa direktiv har åsidosatts. Enligt artikel 8.2 i direktiv 2012/13 och artikel 12.1 i direktiv 2013/48 ska rätten att få eventuella åsidosättanden av dessa rättigheter fastställda emellertid beviljas "i enlighet med förfarandena i nationell rätt"

respektive "enligt nationell rätt". I dessa bestämmelser fastställs således varken hur åsidosättandena av nämnda rättigheter ska kunna åberopas eller vid vilken tidpunkt detta kan ske under det straffrättsliga förfarandet, vilket innebär att medlemsstaterna har ett visst utrymme för skönsmässig bedömning för att fastställa de specifika förfaranden som är tillämpliga i detta avseende. Unionsrätten utgör inte hinder för att en medlemsstat begränsar domstolsprövningen av tvångsåtgärder för bevisupptagning till att avse deras formella lagenlighet, om den domstol som prövar målet i sak sedan, i brottmålet, kan kontrollera att den tilltalades rättigheter enligt direktiven 2012/13 och 2013/48, jämförda med artikel 47 och artikel 48.2 i stadgan, har respekterats. Den hänskjutande domstolen ska i detta syfte försäkra sig om att när den anklagade eller tilltalade i ett brottmål gör gällande oegentligheter i förfarandet, som är knutna till åsidosättanden av rättigheter som följer av ett av de båda direktiven, ska den domstol som prövar målet i sak alltid kunna fastställa dessa oegentligheter och alla följder av dessa åsidosättanden, i synnerhet huruvida den bevisning som erhållits under dessa omständigheter inte kan tillåtas eller vilket bevisvärde den har.

Den tredje tolkningsfrågan avsåg att ge klarhet i huruvida artikel 3 i direktiv 2013/48 ska tolkas så, att den utgör hinder för en nationell lagstiftning i vilken det föreskrivs att en misstänkt eller tilltalad i samband med förundersökningen kan bli föremål för kroppsvisitation och beslag av olagliga varor, **utan** att denna person har rätt till **tillgång till försvarare**. Medlemsstaterna ska enligt artikel 3.1 i direktivet se till att misstänkta och tilltalade har rätt till tillgång till en försvarare i så god tid och på sådant sätt att de kan utöva sin rätt till försvar i praktiken och på ett effektivt sätt. Denna principregel preciseras i punkt 2 i samma artikel 3, i vilken det föreskrivs att denna rätt ska kunna uppnås "utan onödigt dröjsmål", och under alla omständigheter från och med den tidpunkt som inträffar först beträffande fyra händelser som särskilt anges i leden a–d i denna punkt 2. Kroppsvisitation och beslag av olagliga substanser inte bland de händelser som anges i artikel 3.2 a–d och 3.3 c i detta direktiv. Rent allmänt gäller att det för att fastställa huruvida avsaknaden av tillgång till försvarare vid kroppsvisitation och beslag av olagliga varor har inneburit att den misstänkte eller tilltalade har förlorat den rätt som garanteras i artikel 3 i direktiv 2013/48, ska tas hänsyn till punkt 1 i denna artikel, som kräver att det prövas huruvida en sådan tillgång har beviljats i så god tid och på sådant sätt att den misstänkte eller **tilltalade kan utöva sin rätt till försvar i praktiken och på ett effektivt sätt**. Det ankommer på nationell domstol att kontrollera huruvida det objektivt sett var nödvändigt att en försvarare var närvarande vid tidpunkten för kroppsvisitationen av AB och för det beslag av olagliga substanser som kroppsvisitationen ledde till för att effektivt säkerställa AB:s rätt till försvar.

Frågorna besvarades på följande sätt:

- Artikel 8.2 i direktiv 2012/13 och artikel 12.1 i direktiv 2013/48, jämförda med artiklarna 47 och 48 i stadgan, utgör inte hinder för en nationell rättspraxis, enligt vilken den domstol som, enligt tillämplig nationell rätt, ska pröva en ansökan om godkännande i efterhand av en kroppsvisitation och det beslag av olagliga substanser som kroppsvisitationen ledde till, vilka genomfördes under en förundersökning, inte är behörig att pröva huruvida den misstänktes eller tilltalades rättigheter, som garanteras enligt dessa direktiv, respekterades vid detta tillfälle. Detta förutsätter dels att denna person därefter, vid den

domstol som ska pröva målet i sak, kan få ett eventuellt åsidosättande av de rättigheter som följer av nämnda direktiv fastställt, dels att denna domstol då är skyldig att fastställa följderna av ett sådant åsidosättande, i synnerhet huruvida den bevisning som erhållits under dessa omständigheter är otillåtlig eller vilket bevisvärde den har.

Artikel 3 i direktiv 2013/48 utgör inte hinder för en nationell lagstiftning i vilken det föreskrivs att en misstänkt eller tilltalad i samband med förundersökningen kan bli föremål för kroppsvisitation och beslag av olagliga varor, utan att denna person har rätt till tillgång till försvarare. Detta förutsätter att det av prövningen av samtliga relevanta omständigheter följer att en sådan tillgång inte är nödvändig för att nämnda person ska kunna utöva sin rätt till försvar i praktiken och på ett effektivt sätt.

Civilrättsligt samarbete

Informationssamhället

[Bevisförbud för trafikuppgifter som samlats in för bekämpande av grov brottslighet i mål som rör mindre allvarlig brottslighet än den som gjort insamlingen tillåten](#)

EU-domstolen, första avdelningen, har i dom den 7 september 2023 i mål C-162/22, Lietuvos Respublikos generalinė prokuratūra, prövat en begäran om förhandsavgörande från Lietuvos vyriausiosios administracinės teismas (Litauens högsta förvaltningsdomstol) angående tolkningen av artikel 15.1 i direktiv 2002/58/EG om behandling av personuppgifter och integritetsskydd inom sektorn för elektronisk kommunikation. Begäran har framställts i ett förfarande som anhängiggjorts av A.G. Målet rör lagenligheten av beslut som meddelats av Litauens riksåklagarmyndighet om att entlediga A.G. från hans tjänst som åklagare. Riksåklagarmyndigheten inledde en administrativ utredning mot A.G., som vid denna tidpunkt tjänstgjorde som åklagare vid en litauisk åklagarmyndighet. Utredningen hade sin grund i att det fanns indicier på att A.G., i samband med en förundersökning som han ledde, rättsstridigt hade lämnat upplysningar som var relevanta för förundersökningen till den misstänkte och dennes advokat. I sin rapport avseende denna utredning konstaterade kommittén vid Riksåklagarmyndigheten att A.G. hade gjort sig skyldig till tjänstefel. Enligt rapporten framgick detta tjänstefel av de uppgifter som samlats in under den administrativa utredningen. Närmare bestämt ska det av information som hade erhållits i samband med kriminalunderrättelseåtgärder och av uppgifter som hade inhämtats vid två förundersökningar ha bekräftats att det i samband med en av A.G. ledd förundersökning mot en misstänkt person hade förekommit telefonsamtal mellan A.G. och den misstänktes advokat. I rapporten noterades också att en domstol hade godkänt avlyssningen och upptagningen av innehållet i uppgifter som överförts via elektroniska kommunikationsnät såvitt gällde advokaten i fråga, och att samma åtgärd hade godkänts genom ett annat domstolsbeslut med avseende på A.G. Han avskedades och skiljdes från sin tjänst, vilka beslut han överklagade. Hans talan ogillades och målet fördes vidare till den hänskjutande domstolen, som begärde förhandsavgörande.

EU-domstolen fann att frågan avsåg att ge klarhet i **huruvida** artikel 15.1 i direktiv 2002/58, jämförd med artiklarna 7, 8, 11 och 52.1 i stadgan, ska tolkas på så sätt att den **utgör hinder för att i utredningar om tjänstefel** kopplade till korruption **använda personuppgifter avseende elektronisk kommunikation**, vilka har lagrats av leverantörer av elektroniska kommunikationstjänster i enlighet med en med stöd av denna bestämmelse vidtagen lagstiftningsåtgärd och därefter, med tillämpning av denna åtgärd, **gjorts tillgängliga för behöriga myndigheter i syfte att bekämpa grov brottslighet**. Den framhöll att de uppgifter som tolkningsfrågan avser är de som sparats med stöd av nationell rätt, vilken ålägger leverantörer av elektroniska kommunikationstjänster en **skyldighet att på ett generellt och odifferentierat sätt lagra trafik- och lokaliseringssuppgifter avseende sådana kommunikationer i syfte att bekämpa grov brottslighet**. Tillgång till dessa uppgifter kan beviljas med tillämpning av en åtgärd som vidtagits med stöd av artikel 15.1 i direktiv 2002/58 endast om dessa uppgifter har lagrats av leverantörerna på ett sätt som är förenligt med denna bestämmelse. Vidare gäller att en senare användning av trafik- och lokaliseringssuppgifter avseende sådana kommunikationer, i syfte att bekämpa grov brottslighet, endast är möjlig under förutsättning dels att lagringen av dessa uppgifter av leverantören av den elektroniska kommunikationstjänsten var förenlig med artikel 15.1 i direktiv 2002/58, såsom den har tolkats i domstolens praxis, dels att den tillgång till nämnda uppgifter som beviljades de behöriga myndigheterna även den var förenlig med denna bestämmelse. Artikel 15.1 i direktiv 2002/58, jämförd med artiklarna 7, 8, 11 och 52.1 i stadgan, utgör hinder för lagstiftningsåtgärder som i förebyggande syfte, för att bekämpa grov brottslighet och förhindra allvarliga hot mot allmän säkerhet, föreskriver att det ska ske en generell och odifferentierad lagring av trafik- och lokaliseringssuppgifter. Även om det finns vissa möjligheter att föreskriva undantag från den principiella skyldigheten enligt artikel 5.1 i direktivet att garantera konfidentialiteten för personuppgifter och från motsvarande skyldigheter, kan artikel 15.1 i direktiv 2002/58 inte motivera att undantaget från den principiella skyldigheten att säkerställa konfidentialiteten vid elektronisk kommunikation och därmed förbundna uppgifter, och särskilt från förbudet mot lagring av sådana uppgifter i artikel 5 i direktivet, görs till huvudregel.

Vad gäller de mål som kan motivera en begränsning av de rättigheter och skyldigheter som föreskrivs i bland annat artiklarna 5, 6 och 9 i direktiv 2002/58, har domstolen tidigare slagit fast att uppräknningen av mål i artikel 15.1 första meningen i detta direktiv är uttömmande. En lagstiftningsåtgärd som har vidtagits med stöd av denna bestämmelse måste därför faktiskt och strikt avse ett av dessa mål. Vad gäller de mål som kan motivera en begränsning av de rättigheter och skyldigheter som föreskrivs i bland annat artiklarna 5, 6 och 9 i direktiv 2002/58, har domstolen tidigare slagit fast att uppräknningen av mål i artikel 15.1 första meningen i detta direktiv är uttömmande. En lagstiftningsåtgärd som har vidtagits med stöd av denna bestämmelse måste därför faktiskt och strikt avse ett av dessa mål. **Åtkomst till trafik- och lokaliseringssuppgifter som lagrats av leverantörer med tillämpning av en åtgärd som vidtagits med stöd av artikel 15.1** i direktiv 2002/58, vilken ska ges med iakttagande av de villkor som följer av rättspraxis avseende tolkningen av detta direktiv, i princip endast kan motiveras av det mål av allmänintresse som ligger till grund för leverantörernas skyldighet att lagra uppgifterna, förutom om åtkomsten kan motiveras av ett mål som är av större betydelse än målet med lagringen. Dessa

överväganden är **giltiga i tillämpliga delar på en senare användning** av trafik- och lokaliseringssuppgifter som lagrats av leverantörer av elektroniska kommunikationstjänster med tillämpning av en åtgärd som vidtagits med stöd av artikel 15.1 i direktiv 2002/58 för att bekämpa grov brottslighet. Sådana uppgifter **får alltså inte**, efter att ha lagrats och gjorts tillgängliga för behöriga myndigheter i syfte att bekämpa grov brottslighet, **överföras till andra myndigheter och användas för att uppnå mål som, i likhet med det i förevarande fall aktuella målet att bekämpa tjänstefel med koppling till korruption**, vid rangordningen av målen av allmänintresse ska anses vara av mindre betydelse än målet att bekämpa grov brottslighet och förebygga allvarliga hot mot allmän säkerhet.

Frågan besvarades på följande sätt:

Artikel 15.1 i direktiv 2002/58, jämförd med artiklarna 7, 8, 11 och 52.1 i stadgan, ska tolkas så, att den utgör hinder för att i utredningar om tjänstefel med koppling till korruption använda personuppgifter avseende elektronisk kommunikation, vilka har lagrats av leverantörer av elektroniska kommunikationstjänster i enlighet med en med stöd av denna bestämmelse vidtagen lagstiftningsåtgärd och därefter, med tillämpning av denna åtgärd, gjorts tillgängliga för behöriga myndigheter i syfte att bekämpa grov brottslighet.

[Pressmeddelande på engelska](#) har lämnats.

Arbetsrätt

[Diskriminerad man hade rätt till ersättning för rättegångskostnader från förvaltningsmyndighet i form av skadestånd](#)

EU-domstolen, andra avdelningen, har i dom den 14 september 2023 i mål C-113/22, TGSS (Refusal of the maternity supplement), prövat en begäran om förhandsavgörande från Tribunal Superior de Justicia de Galicia (Överdomstolen i den autonoma regionen Galicien, Spanien) angående tolkningen av direktiv 79/7/EEG om successivt genomförande av principen om likabehandling av kvinnor och män i fråga om social trygghet. Begäran har framställts i ett mål mellan DX, som är far till två barn, och INSS (Nationella institutet för social trygghet) samt TGSS (Allmänna socialförsäkringskassan), angående INSS beslut att inte bevilja DX rätt till ett pensionstillägg som endast kvinnor som har fött eller adopterat minst två barn har rätt till enligt den nationella lagstiftningen.

INSS beviljade DX, som är far till två barn, en förmån vid total bestående arbetsoförmåga, med verkan från och med den 10 november 2018, på grundval av ett beräkningsunderlag på 1 972,87 euro. Han hade i förvaltningsärendet angående nämnda prestation varken uttryckligen ansökt om eller ex officio tillerkänts rätt till det i artikel 60.1 LGSS föreskrivna så kallade moderskapstillägget (nedan kallat det aktuella pensionstillägget) till ålderspension, pension vid bestående arbetsoförmåga eller änkepension. Av EU-domstolens dom i mål C-450/18, EU:C:2019:1075, framgår att direktiv 79/7 utgör hinder för nationella bestämmelser, såsom de som föreskrivs i artikel 60 LGSS, enligt vilka endast kvinnor beviljas nämnda tillägg. Med hänvisning till den domen ansökte DX vid INSS om att beviljas rätt till samma tillägg, motsvarande 5 procent av den förmån vid bestående arbetsoförmåga som han uppbar. INSS avslog denna ansökan.

DX överklagade detta beslut till Arbetsdomstol nr 2 i Vigo, Spanien, som med hänvisning till domen i mål C-450/18, slog fast att DX hade rätt till det aktuella pensionstillägget, samtidigt som DX parallellt härmed framförda skadeståndsyrkande ogillades. Domstolen fastställde de ekonomiska verkningarna av detta tillägg på så sätt att DX hade rätt till tillägget från och med de tre månader som föregick den ansökan som hade ingetts. DX och INSS överklagade denna dom till den hänskjutande domstolen, som begärde förhandsavgörande.

EU-domstolen fann att den hänskjutande domstolen ville få **klarhet i huruvida** direktiv 79/7, och särskilt artikel 6 däri, ska tolkas så, att när den behöriga myndigheten har avslagit en ansökan om pensionstillägg från en försäkrad man med stöd av nationell lagstiftning som innebär att endast försäkrade kvinnor beviljas detta tillägg, trots att denna lagstiftning utgör direkt diskriminering på grund av kön, i den mening som avses i direktiv 79/7, såsom direktivet tolkats av EU-domstolen i en dom i ett mål om förhandsavgörande som meddelats före avslagsbeslutet, ska en nationell domstol som har att pröva ett överklagande av avslagsbeslutet förelägga nämnda myndighet inte bara att bevilja den berörde det begärda pensionstillägget, utan även att betala ett skadestånd med en avskräckande verkan till vederbörande samt ersätta honom för de kostnader och advokatarvoden som han har haft för domstolsförfarandet, i ett fall där beslutet har fattats i enlighet med en förvaltningspraxis som innebär att nämnda lagstiftning fortsätter att tillämpas trots nämnda dom, vilket medför att den berörda personen tvingas göra gällande sin rätt till nämnda tillägg vid domstol.

EU-domstolen noterade inledningsvis att den hänskjutande domstolen utgick ifrån att klaganden i det nationella målet åtminstone tillerkänns rätt till det aktuella pensionstillägget, och detta med retroaktiv verkan från och med den dag då han började uppbära sin pension för bestående arbetsoförmåga och att detta stämde väl överens med EU-domstolens praxis att när det har fastställts att det föreligger en diskriminering som strider mot unionsrätten kan iakttagandet av likabehandlingsprincipen, så länge det inte har vidtagits några åtgärder genom vilka likabehandling uppnås, endast säkerställas genom att personerna i den kategori som har missgynnats beviljas samma förmåner som dem som personerna i den gynnade kategorin har rätt till. I ett sådant fall är den **nationella domstolen skyldig att underlåta att tillämpa varje diskriminerande bestämmelse i nationell rätt**, utan att behöva begära eller avvakta att den nationella lagstiftaren upphäver den.

EU-domstolen framhöll vidare att medlemsstaterna enligt artikel 6 i direktiv 79/7 är skyldiga att i sina nationella rättsordningar vidta nödvändiga åtgärder för att **göra det möjligt** för alla som anser sig förfördelade på grund av könsdiskriminering att **göra sina rättigheter gällande vid domstol**, eventuellt efter att ha vänt sig till andra behöriga myndigheter. Denna skyldighet innebär att de aktuella åtgärderna ska vara tillräckligt effektiva för att nå det mål som eftersträvas med direktiv 79/7, vilket är att uppnå lika möjligheter i praktiken, på så sätt att åtgärderna ska vara **ägnade att åstadkomma denna jämlikhet, säkerställa ett effektivt och verkningfullt domstolsskydd och ha en verklig avskräckande verkan** i förhållande till det organ som har gjort sig skyldigt till diskrimineringen. Ett skadestånd till den skadelidande vilket täcker **hela den skada som lidits** på grund av könsdiskriminering, enligt villkor som medlemsstaterna ska fastställa, är ägnat att säkerställa en effektiv kompensation eller ersättning för skadan på ett sätt som är avskräckande och

proportionerligt, vilket innebär att **domstolen inte kan begränsa sig till** att, till förmån för den berörda försäkrade mannen, tillerkänna vederbörande rätt till det aktuella **pensionstillägget med retroaktiv verkan**. Även om ett sådant retroaktivt erkännande i princip gör det möjligt att åstadkomma likabehandling vad gäller de materiella villkoren för beviljande av det aktuella pensionstillägget, är det nämligen inte ägnat att avhjälpa den skada som den försäkrade lider på grund av att de nämnda förfarandevillkoren är diskriminerande. **Även de kostnader**, däri inbegripet rättegångskostnader och advokatarvoden, som den försäkrade personen i fråga har haft **för att göra gällande sin rätt** till det aktuella pensionstillägget, ska kunna beaktas vid bestämmandet av den ekonomiska ersättningen, i den mån dessa kostnader har orsakats av att diskriminerande förfarandevillkor för beviljandet av detta tillägg har tillämpats på vederbörande.

Frågan besvarades på följande sätt:

Direktiv 79/7, och särskilt artikel 6 däri, ska tolkas så, att när en behörig myndighet har avslagit en ansökan om pensionstillägg från en försäkrad man med stöd av nationell lagstiftning som innebär att endast försäkrade kvinnor beviljas detta tillägg, trots att denna lagstiftning utgör direkt diskriminering på grund av kön i den mening som avses i direktiv 79/7, såsom direktivet tolkats av EU-domstolen i en dom i ett mål om förhandsavgörande som meddelats före avslagsbeslutet, ska en nationell domstol som har att pröva ett överklagande av avslagsbeslutet förelägga nämnda myndighet inte bara att bevilja den berörde det begärda pensionstillägget, utan även att betala honom ett skadestånd som i enlighet med tillämpliga nationella regler kan ge honom full kompensation för den skada som diskrimineringen faktiskt har orsakat, däri inbegripet de kostnader och advokatarvoden som han har haft för domstolsförfarandet, i ett fall där det nämnda beslutet har fattats i enlighet med en förvaltningspraxis som innebär att nämnda lagstiftning fortsätter att tillämpas trots nämnda dom, vilket medför att den berörda personen tvingas göra gällande sin rätt till nämnda tillägg vid domstol.

[Pressmeddelande på engelska](#) har lämnats.

Konsumenträtt

[Domstol skyldig att ex officio uppmärksamma konsument på rätten till uppsägning av paketresa och att göra det möjligt att åberopa denna](#)

EU-domstolen, andra avdelningen, har i dom den 14 september 2023 i mål C-83/22, Tuk Tuk Travel, prövat en begäran om förhandsavgörande från Juzgado de Primera Instancia no 5 de Cartagena (Förstainstansdomstol nr 5 i Cartagena, Spanien), angående giltigheten av artikel 5 i direktiv (EU) 2015/2302 om paketresor och sammanlänkade researrangemang m.m., mot bakgrund av artiklarna 114 och 169 FEUF, samt tolkningen av de två sistnämnda artiklarna och av artikel 15 i direktivet. Begäran har framställts i ett mål mellan resenären RTG och researrangören Tuk Tuk Travel SL. Målet rör ett belopp som denne resenär har betalat till följd av att ett paketreseavtal ingåtts. RTG begär partiell återbetalning av detta belopp från researrangören efter att ha sagt upp reseavtalet på grund av spridningen av coronaviruset i destinationsländerna.

RTG köpte av Tuk Tuk Travel en paketresa för två personer till Vietnam och Kambodja, med avresa från Madrid (Spanien). När det aktuella paketreseavtalet

ingicks betalade RTG 2 402 euro i förskott på det totala priset för resan, vilket uppgick till 5 208 euro. De allmänna villkoren i avtalet innehöll bland annat information om möjligheten att säga upp avtalet före dagen för resans början mot en uppsägningsavgift. I informationen angavs inte någon möjlighet att säga upp avtalet i händelse av sådana oundvikliga eller extraordinära omständigheter på resmålet eller i dess omedelbara närhet som väsentligen påverkar fullgörandet av samma avtal. Genom e-postmeddelande informerade RTG Tuk Tuk Travel om sitt beslut att säga upp det aktuella paketreseavtalet på grund av spridningen av coronaviruset i Asien och begärde återbetalning av samtliga belopp som han hade rätt till. svarade Tuk Tuk Travel att 81 euro skulle ersättas för det fall att resan ställdes in, efter avdrag för avbokningsavgift. Samma dag upprepade RTG sitt beslut om uppsägning och bestred beloppet för avbokningsavgifter. Tuk Tuk Travel underrättade därefter RTG om att bolaget skulle återbetala ett belopp på 302 euro, eftersom det flygbolag som hade i uppdrag att genomföra den aktuella flygningen tillät resenärerna att avboka flygningen utan att behöva betala någon avbokningsavgift. RTG väckte, utan att företräddas av advokat, talan mot Tuk Tuk Travel vid den hänskjutande domstolen. Förhandsavgörande begärdes, bl.a. för att ge den hänskjutande domstolen klarhet i **huruvida den med stöd av unionsrätten ex officio kan tillerkänna konsumenten återbetalning av samtliga betalningar** som gjorts i händelse av oundvikliga eller extraordinära omständigheter som väsentligen påverkar fullgörandet av det aktuella paketreseavtalet. En sådan möjlighet skulle säkerställa att det mål som avses i föregående punkt uppnås. Denna möjlighet **strider** emellertid **mot** grundläggande principer i spansk processrätt, närmare bestämt **dispositionsprincipen och principen att domstolsavgöranden ska överensstämma med talan**. **EU-domstolen** preciserade att tolkningsfrågan avsåg att ge klarhet i huruvida artikel 12.2 i direktivet ska tolkas så, att den utgör hinder för tillämpning av nationella processrättsliga bestämmelser – innehållande dispositionsprincipen och principen att domstolsavgöranden ska överensstämma med talan – enligt vilka den nationella domstolen, då ett paketreseavtal sagts upp i enlighet med rekvisiten i artikel 12.2 och då resenären väckt talan vid denna nationella domstol med yrkande om återbetalning av ett lägre belopp än det fulla återbetalningsbeloppet, inte ex officio får tillerkänna resenären full återbetalning. Unionsrätten harmoniserar emellertid inte de processuella regler som är tillämpliga vid prövningen av denna uppsägningsrätt, utan dessa omfattas av medlemsstaternas nationella rättsordningar, enligt principen om **medlemsstaternas processuella autonomi**. Det framgår emellertid av EU-domstolens praxis att den nationella domstolen är skyldig att ex officio pröva huruvida vissa unionsrättsliga bestämmelser om konsumentskydd har iakttagits, när målet att säkerställa ett effektivt konsumentskydd inte skulle kunna uppnås utan en sådan prövning. Av detta följer att **ett effektivt skydd av vissa rättigheter som konsumenterna har enligt unionsrätten omfattas av det allmänintresse som kräver att den nationella domstolen ingriper ex officio**. I förevarande fall ska det således prövas huruvida den nationella domstolen, för att säkerställa ett effektivt skydd för en konsuments uppsägningsrätt enligt artikel 12.2 i direktiv 2015/2302, ex officio måste kunna pröva huruvida denna bestämmelse har åsidosatts. EU-domstolen påpekar inledningsvis att denna rätt att säga upp avtal bidrar till att uppnå det mål som eftersträvas med direktivet, vilket är att bidra till en väl fungerande inre marknad och till uppnåendet av en hög och så enhetlig

konsumentskyddsnivå som möjligt när konsumenter ingår paketreseavtal. Den rätt att säga upp avtalet som resenärerna har enligt artikel 12.2 i direktivet, liksom den rätt att, till följd av uppsägningen, få erlagda betalningar återbetalda, svarar mot detta konsumentskyddssyfte. Vidare är direktivet av tvingande karaktär. Resenären får inte avsäga sig sina rättigheter enligt detta direktiv. Avtalsklausuler eller förklaringar från resenären som innebär att resenären direkt eller indirekt avstår från dessa rättigheter inte är bindande för resenären. Mot bakgrund av det ovan anförda finner EU-domstolen att **ett effektivt skydd för resenärernas rätt att säga upp avtalet** enligt artikel 12.2 i direktiv 2015/2302 **kräver att den nationella domstolen ex officio får ta upp ett åsidosättande** av denna bestämmelse till prövning.

Den nationella domstolens prövning ex officio av den uppsägningsrätt som avses i artikel 12.2 i direktiv 2015/2302 är emellertid **underkastad vissa villkor**. För det första måste en av parterna i paketreseavtalet ha inlett ett domstolsförfarande vid den nationella domstolen och detta förfarande måste avse detta avtal. För det andra måste den rätt att säga upp avtalet som avses i artikel 12.2 i direktiv 2015/2302 vara kopplad till tvisteföremålet, såsom detta fastställts av parterna mot bakgrund av deras yrkanden och grunder. För det tredje måste den nationella domstolen ha tillgång till alla de uppgifter om de rättsliga och faktiska omständigheterna som är nödvändiga för att kunna bedöma huruvida den berörda resenären kan åberopa denna uppsägningsrätt. För det fjärde får resenären inte uttryckligen ha angett för den nationella domstolen att han eller hon motsätter sig tillämpningen av artikel 12.2 i direktiv 2015/2302.

Om dessa villkor är uppfyllda ska **officialprövning** ske. Denna **kräver** att nämnda domstol, i enlighet med de formkrav som föreskrivs i de nationella processrättsliga bestämmelserna, dels **informerar kåranden om dennes uppsägningsrätt enligt artikel 12.2** i direktiv 2015/2302, dels **ger kåranden möjlighet att göra gällande denna uppsägningsrätt under det pågående domstolsförfarandet och**, om kåranden gör gällande sin uppsägningsrätt, **bereder svaranden tillfälle att i ett kontradiktoriskt förfarande yttra sig** däröver.

Frågan besvarades på följande sätt:

Artikel 12.2 i direktiv 2015/2302 ska tolkas så, att den inte utgör hinder för tillämpning av nationella processrättsliga bestämmelser – innehållande dispositionsprincipen och principen att domstolsavgöranden ska överensstämja med talan – enligt vilka den nationella domstolen, då ett paketreseavtal sagts upp i enlighet med rekvisiten i artikel 12.2 och då resenären väckt talan vid denna nationella domstol med yrkande om återbetalning av ett lägre belopp än det fulla återbetalningsbeloppet, inte ex officio får tillerkänna resenären full återbetalning; en förutsättning för detta är att dessa bestämmelser inte utesluter att nämnda domstol ex officio kan informera resenären om dennes rätt till full återbetalning och göra det möjligt för resenären att vid domstolen göra gällande sin rätt till full återbetalning.

[Pressmeddelande på engelska](#) har lämnats.

Migrationsrätt

Informationsskyldighet för myndigheter innan medborgarskap förloras på grund av bristande anknytning till medlemsstaten

EU-domstolen, stora avdelningen, har i dom den 5 september 2023 i mål C-689/21, Udlændinge- og Integrationsministeriet (Förlust av danskt medborgarskap), prövat en begäran om förhandsavgörande från Østre Landsret (Appellationsdomstolen för östra Danmark, Danmark) angående tolkningen av artikel 20 FEUF och artikel 7 i Europeiska unionens stadga. Begäran har framställts i ett mål mellan X och Udlændinge- og Integrationsministeriet (nedan kallat ministeriet) angående förlust av X:s danska medborgarskap.

X föddes år 1992 i Amerikas förenta stater och har en dansk mor och en amerikansk far. Hon var sedan födseln dansk och amerikansk medborgare. Hon har en bror och en syster som bor i Förenta staterna, varav en är dansk medborgare. Hon har varken föräldrar eller syskon som bor i Danmark. År 2014, det vill säga efter att ha fyllt 22 år, ansökte X hos ministeriet om att få behålla sitt danska medborgarskap. På grundval av uppgifterna i ansökan ansåg ministeriet att X hade uppehållit sig i Danmark högst 44 veckor före sin 22-årsdag. X uppgav även att hon hade vistats i Danmark under fem veckor efter sin 22-årsdag och att hon år 2015 ingick i det danska basketbollandslaget för kvinnor. X uppgav dessutom att hon år 2005 hade vistats ungefär tre till fyra veckor i Frankrike.

Genom beslut år 2017 underrättade ministeriet X om att hon hade förlorat sitt danska medborgarskap vid 22 års ålder, i enlighet med 8 § 1 första meningen i medborgarskapslagen, och att det inte var möjligt att tillämpa undantaget i 8 § 1 andra meningen i denna lag, eftersom hennes ansökan om att behålla det danska medborgarskapet hade lämnats in efter 22 års ålder. I beslutet anges bland annat att förlusten av medborgarskap motiveras av att X aldrig har varit bosatt i Danmark och att hon inte heller har uppehållit sig där under förhållanden som tyder på en samhörighet med denna medlemsstat, i den mening som avses i 8 § 1 första meningen i medborgarskapslagen, eftersom hennes vistelser i landet endast varade högst 44 veckor före 22 års ålder.

X väckte talan vid Københavns byret. Ansökan överlämnades till Østre Landsret som begärde förhandsavgörande.

EU-domstolen fann att den ställda tolkningsfrågan avsåg att ge klarhet i huruvida artikel 20 FEUF, jämförd med artikel 7 i stadgan, ska tolkas så, att den utgör hinder för en medlemsstats lagstiftning enligt vilken dess medborgare, som är födda utanför landet, aldrig har varit bosatta där och inte har uppehållit sig där under omständigheter som visar på verklig anknytning till denna medlemsstat, förlorar sitt medborgarskap vid 22 års ålder enligt lag, vilket innebär att personer som inte också är medborgare i en annan medlemsstat förlorar sin ställning som unionsmedborgare och de rättigheter som är knutna till denna ställning, men som medger att behöriga myndigheter, för det fall en sådan medborgare lämnar in en ansökan om att få behålla medborgarskapet under det år som föregår 22-årsdagen, prövar huruvida följderna av förlusten av medborgarskapet är proportionerliga mot bakgrund av unionsrätten och, i förekommande fall, beviljar fortsatt medborgarskap.

EU-domstolen framhöll inledningsvis att även om varje medlemsstat enligt internationell rätt är behörig att fastställa villkoren för förvärv och förlust av

medborgarskap, hindrar det förhållandet att ett område hör till medlemsstaternas behörighet dock inte att de nationella bestämmelserna ska vara förenliga med unionsrätten, när det är fråga om situationer som omfattas av unionsrätten. Situationen för unionsmedborgare som, liksom X i det nationella målet, endast är medborgare i en enda medlemsstat och som, genom förlust av detta medborgarskap, kan förlora den ställning och de rättigheter som de tillerkänns enligt artikel 20 FEUF omfattas, med hänsyn till sin beskaffenhet och sina följder, av unionsrätten.

Medlemsstaterna ska således utöva sin behörighet i fråga om medborgarskap med iakttagande av unionsrätten och särskilt proportionalitetsprincipen.

Domstolen poängterade vidare att unionsrätten inte utgör hinder för att en medlemsstat föreskriver att bedömningen av huruvida det föreligger en verklig anknytning till denna medlemsstat ska grunda sig på ett beaktande av sådana kriterier som dem som anges i 8 § 1 första meningen i medborgarskapslagen, vilka grundar sig på den berörda personens födelse- och bosättningsort och på villkoren för dennes vistelse i landet, eller att medlemsstaten begränsar denna bedömning till att avse perioden fram till den dag då personen i fråga fyller 22 år. Den fann att det saknades anledning att med avseende på förevarande mål pröva huruvida sådana kriterier är legitima, eftersom det i dessa kriterier inte görs någon åtskillnad mellan födelse, bosättning eller vistelse i en medlemsstat för den berörda personen och den berörda personens födelse, bosättning eller vistelse i ett tredjeland. Såsom framgår av begäran om förhandsavgörande har X i förevarande fall nämligen inte åberopat någon omständighet som visar att hon, med undantag för några veckor, har bott eller vistats i en medlemsstat före sin 22-årsdag. Under dessa omständigheter strider det i princip inte mot unionsrätten att det i en medlemsstat, med hänvisning till allmänintresset, föreskrivs att medborgarskapet i denna stat förloras i sådana situationer som de som avses i 8 § 1 i medborgarskapslagen, även om denna förlust medför att den berörda personen också förlorar sin ställning som unionsmedborgare. Med hänsyn till den betydelse som primärrätten tillmäter ställningen som unionsmedborgare, vilken – såsom det erinrats om i punkt 29 ovan – utgör den grundläggande ställningen för medlemsstaternas medborgare, ankommer det emellertid på behöriga nationella myndigheter och domstolar att kontrollera huruvida förlusten av medborgarskapet i den berörda medlemsstaten, när denna förlust även medför att unionsmedborgarskapet och de rättigheter som följer av detta förloras, är förenlig med **proportionalitetsprincipen** med avseende på de följder denna förlust har för den berörda personens situation och, i förekommande fall, för dennes familjemedlemmar, från ett unionsrättsligt perspektiv. Behöriga nationella myndigheter och domstolar, i en sådan situation som den som är aktuell i det nationella målet, i vilken medborgarskapet i en medlemsstat förloras enligt lag vid en viss ålder med följden att även ställningen som unionsmedborgare förloras, måste i anslutning till detta kunna bedöma följderna av denna förlust av medborgarskap och, i förekommande fall, med retroaktiv verkan (*ex tunc*), låta den berörda personen bevara sitt medborgarskap. Att förlora medborgarskapet i en medlemsstat, när detta även leder till förlust av ställningen som unionsmedborgare, får allvarliga följder för möjligheterna att effektivt utöva de rättigheter som unionsmedborgaren har enligt artikel 20 FEUF. Därför kan nationella regler eller nationell praxis inte anses vara förenliga med effektivitetsprincipen om de kan medföra att den person som riskerar att förlora sitt medborgarskap hindras från att begära prövning av om

konsekvenserna av förlusten av medborgarskapet är proportionerliga mot bakgrund av unionsrätten, när anledningen till att denne inte kan beviljas en sådan prövning är att fristen för att ansöka om detta har löpt ut och **personen i fråga inte i vederbörlig ordning har informerats** om rätten att ansöka om en sådan prövning och om inom vilken frist ansökan om detta ska ges in. I en sådan situation som den som är aktuell i det nationella målet, där den nationella lagstiftningen medför att den berörda personen förlorar sitt medborgarskap i den berörda medlemsstaten enligt lag och följaktligen ställningen som unionsmedborgare vid den tidpunkt då vederbörande fyller 22 år, ska denna person ha en rimlig tidsfrist för att inge en ansökan om att de behöriga myndigheterna ska bedöma huruvida följderna av denna förlust är proportionerliga och, i förekommande fall, huruvida medborgarskapet ska bestå eller återfås med retroaktiv verkan (ex tunc). Denna frist ska således förlängas i en rimlig period utöver den tidpunkt då personen i fråga uppnår nämnda ålder. För att möjliggöra ett effektivt utövande av de rättigheter som tillkommer unionsmedborgaren enligt artikel 20 FEUF kan denna rimliga **tidsfrist** för att lämna in en sådan ansökan **börja löpa först om de behöriga myndigheterna vederbörligen har informerats** om att vederbörande har förlorat sitt medborgarskap i den berörda medlemsstaten eller om den omedelbart förestående förlusten av medborgarskapet enligt lag och om den berörda personens rätt att inom nämnda frist ansöka om att få behålla eller återfå medborgarskapet med retroaktiv verkan (ex tunc).

Frågan besvarades på följande sätt:

Artikel 20 FEUF, jämförd med artikel 7 i stadgan, ska tolkas så, att den inte utgör hinder för en medlemsstats lagstiftning enligt vilken dess medborgare, som är födda utanför landet, aldrig har varit bosatta där och inte har uppehållit sig där under omständigheter som visar på verklig anknytning till denna medlemsstat, förlorar medborgarskapet i den medlemsstaten enligt lag vid 22 års ålder. Detta innebär att personer som inte också är medborgare i en annan medlemsstat förlorar sin ställning som unionsmedborgare och de rättigheter som är knutna till denna ställning, om inte de berörda personerna ges möjlighet att inom en rimlig tidsfrist inge en ansökan om att få behålla eller återfå medborgarskapet, så att behöriga myndigheter kan bedöma huruvida följderna av förlusten av detta medborgarskap är proportionerliga mot bakgrund av unionsrätten och, i förekommande fall, låta detta medborgarskap bestå eller återfås med retroaktiv verkan (ex tunc). En sådan frist ska vara rimlig och ska sträcka sig utöver den tidpunkt då den berörda personen uppnår denna ålder och den får först börja löpa om dessa myndigheter vederbörligen har informerats om att han eller hon har förlorat sitt medborgarskap eller om att detta är nära förestående, samt om rätten att inom denna frist ansöka om att få behålla eller återfå medborgarskapet. I det motsatta fallet ska nämnda myndigheter kunna göra en sådan bedömning i samband med att den berörda personen ansöker om en resehandling eller någon annan handling som styrker vederbörandes medborgarskap.

[Pressmeddelande](#) har lämnats.

Miljörätt

EU-RÄTTEN I SVENSKA JURIDISKA TIDSKRIFTER

Från webbplatsen [Lawpub Stockholm](#), en samlad plattform för juridisk utgivning med anknytning till Juridiska fakulteten vid Stockholms universitet går det utmärkt att läsa vissa artiklar ur t.ex. Europarättslig tidskrift, för vilket det annars krävs en prenumeration. Ur senaste numret noteras bl.a. artikeln [Hur EES-avtalet räddades den 13 maj 1991 - En berättelse om hur det kan gå till vid internationella förhandlingar](#) av Sven Norberg.

Från [Svensk juristtidning](#) är [Förtroende och effektivitet i kapitalmarknadsrätten](#) av Erik Sjöman den senast publicerade artikeln av mer specifikt EU-rättsligt intresse.

Även [Skattenytt](#) tillhandahåller vissa artiklar fritt på nätet. Man skriver så här på hemsidan: "Skattenytt Förlags AB avser att digitalisera samtliga artiklar som har publicerats i tidskriften Skattenytt under åren 1951–1989. Artiklarna kommer att finnas allmänt tillgängliga på Skattenytts hemsida. Det betyder att det inte krävs någon prenumeration eller inloggning för att nå dem."

Den senaste artikeln av EU-rättsligt intresse som finns fritt tillgänglig är [Implementering av minimibeskattningsdirektivet i Sverige: "Lagen om tillägsskatt"](#) av Emma Annelund, Christine Lindström, Pardis Nabavi, Martin Nordström & Anders Bengtsson

NYA SVENSKA MÅL

DET HÄNDER I EU-DOMSTOLEN

FRÅN LAGSTIFTNINGSARBETET

[Ändrade belopp i euro i försäkringsrörelselagen - Prop. 2023/24:10](#)

I propositionen föreslås att vissa bestämmelser i försäkringsrörelselagen där belopp anges i euro ska ändras. Det gäller bestämmelserna om undantag från lagens tillämpningsområde, definitionen av stora risker och bestämmelserna om garantibelopp. Genom ändringarna höjs de olika beloppen. Ändringarna föreslås med anledning av att Europeiska kommissionen har reviderat motsvarande belopp i det EU-rättsliga regelverket på försäkringsområdet.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2024.

[Ändringar i regelverket om överlämnande enligt en europeisk och nordisk arresteringsorder – Lagrådsremiss](#)

Den reglering som styr samarbetet kring överlämnande av misstänkta och dömda personer mellan Europeiska unionens medlemsstater har gällt i drygt 20 år. Under denna tid har EU-domstolen i ett flertal avgöranden klargjort hur det EU-rättsliga regelverket ska tolkas och tillämpas. Till följd av denna rättsutveckling finns det behov av att anpassa den svenska lagstiftningen på området, främst lagen om

överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder och lagen om överlämnande från Sverige enligt en nordisk arresteringsorder.

Regeringen föreslår bland annat att domstolen i vissa fall ska få utrymme att i det enskilda fallet bedöma om en vägransgrund ska tillämpas. Vidare ska även en person som inte är svensk medborgare under vissa förutsättningar få verkställa en påföljd i Sverige. Regeringen föreslår också ändringar i andra lagar som en följd av förslagen.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 mars 2024.

Genomförande av EU:s nya dricksvattendirektiv – Lagrådsremiss

I lagrådsremissen föreslås de lagändringar som behövs för att genomföra det nya dricksvattendirektivet, som ersätter ett tidigare direktiv om dricksvatten.

Det nya direktivet skiljer sig från det tidigare direktivet, bland annat genom att det ställer krav på att det ska införas en riskbaserad metod för dricksvattensäkerhet som omfattar alla led i dricksvattenkedjan. Nytt är också att direktivet reglerar material som kommer i kontakt med dricksvatten och kräver åtgärder mot vattenläckage.

I miljöbalken införs ett bemyndigande att meddela föreskrifter om skyldighet för en kommun att lämna de uppgifter som behövs för att bedöma risker i tillrinningsområden för dricksvattenuttag. Bestämmelserna om åtgärdsprogram för att följa miljö kvalitetsnormer ska gälla även åtgärder som behövs för att skydda kvaliteten på dricksvatten.

Bestämmelserna om hälsoskydd i miljöbalken kompletteras med ett bemyndigande att meddela föreskrifter om skyldighet för kommuner, fastighetsägare och nyttjanderättshavare att lämna de uppgifter som behövs för att bedöma risker som uppkommer i ledningar, installationer och anordningar på fastigheter eller i byggnader som används för att distribuera dricksvatten.

I livsmedelslagen föreslås ett bemyndigande att meddela föreskrifter om skyldighet för den som producerar eller tillhandahåller dricksvatten att lämna uppgifter om dricksvattenkvaliteten.

I plan- och bygglagen föreslås en bestämmelse om marknadskontroll och ett bemyndigande att meddela föreskrifter om villkor för att släppa ut och tillhandahålla byggprodukter avsedda att komma i kontakt med dricksvatten på marknaden.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 mars 2024.

EU:s kapitaltäcknings- och krishanteringsregelverk – några förtydliganden - Prop. 2023/24:4

I EU:s krishanteringsregelverk finns regler om avveckling och rekonstruktion av finansiella företag. För att kapital och skulder i finansiella företag ska kunna skrivas ned eller konverteras i en kris, ska företagen uppfylla ett krav på kapitalbas och kvalificerade skulder. Vid tillämpning av kravet kategoriseras företagen i resolutionsenheter eller företag som inte är resolutionsenheter. En resolutionsenhet är en juridisk person inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) som enligt en resolutionsplan ska vara föremål för resolutionsåtgärder. Det har gjorts ett förtydligande i EU:s krishanteringsregelverk som gäller beräkningen av kravet i fråga om företag som ingår i vissa gränsoverskridande koncerner. Om ett sådant företag hör hemma utanför EES men hade varit en resolutionsenhet om företaget hade hört

hemma inom EES, ska det ingå i beräkningen av kravet. Det föreslås därför att ändringarna i EU:s krishanteringsregelverk ska genomföras i svensk rätt. I EU:s kapitaltäckningsregelverk finns krav på kapital och organisation för finansiella företag. Europeiska bankmyndigheten har ifrågasatt om svensk rätt står i överensstämmelse med unionsrätten. Det föreslås därför att det i svensk rätt ska förtydligas att de aktiebolagsrättsliga bestämmelserna om vinstutdelning på begäran av en aktieägarminoritet inte gäller vid tillämpning av EU:s kapitaltäckningsregelverk. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 15 november 2023.

Förvärv och förvaltning av vissa kreditavtal – Lagrådsremiss

Regeringen föreslår att det införs ett regelverk för förvärv och förvaltning av så kallade nödlidande kreditavtal, vilket något förenklat är kreditavtal där låntagaren inte klarar av att betala krediten i tid. Förslagen syftar till att stärka regleringen av marknaden för överlåtelser av nödlidande kreditavtal som har ingåtts av ett kreditinstitut och motverka oseriöst agerande. Dessutom ökar skyddet för låntagarna. Förslagen bygger på ett EU-direktiv. För att genomföra direktivet föreslår regeringen en ny lag som bland annat innebär att det behövs tillstånd från Finansinspektionen för att få förvalta sådana kreditavtal samt att kreditförvaltare ställs under Finansinspektionens tillsyn. Lagen innebär också att låntagarnas skydd stärks, till exempel genom att det införs krav på relevant information när ett nödlidande kreditavtal överlåts och att det ska finnas möjlighet att lämna klagomål. I lagrådsremissen föreslås det vidare att tillsynen över inkassoföretag ska samlas hos Finansinspektionen i stället för att vara uppdelad mellan olika myndigheter. Genom att tillsynsansvaret samlas hos en myndighet blir det enklare för en låntagare att veta vart han eller hon ska vända sig med synpunkter och klagomål. Dessutom minskar risken för skillnader i bedömningar och praxis på inkassoområdet. Det föreslås också att det i kreditupplysningslagen uttryckligen ska anges att kreditupplysningsföretag får behandla uppgifter om förvaltare. Den nya lagen och lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2024.

Nya trafikförsäkringsregler – stärkt skydd för dem som skadas i trafiken - Prop. 2022/23:142

Regeringen föreslår nya regler om trafikförsäkringen. Förslagen, som bygger på ett EU-direktiv, ökar skyddet för dem som skadas i trafiken, bland annat genom att fler får rätt till ersättning ur försäkringssystemet.

För att genomföra EU-direktivet i svensk lag föreslår regeringen bland annat följande:

- Trafikskadelagens tillämpningsområde utvidgas så att även flertalet elsparkcyklar och vissa andra eldrivna cyklar utan pedaler omfattas av kravet på trafikförsäkring.
- Ett insolvensgarantisystem införs som säkerställer att en skadelidande får ersättning även om hans eller hennes trafikförsäkringsgivare blir föremål för tvångslikvidation eller går i konkurs.
- Det högsta ersättningsbeloppet som kan betalas från en motortävlingsförsäkring höjs.
- Det införs en möjlighet för köparen att välja i vilket land som en försäkring ska tecknas vid import av ett fordon.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 23 december 2023, förutom de om insolvensgarantisystemet som i stället föreslås träda i kraft den dag som regeringen bestämmer.